

På tur i virkeligheden

- en studerendes refleksioner over museumsgenstande

Mads Steiner Nielsen er historiestuderende med tilvalg i museologiske studier ved Aarhus Universitet. I denne forbindelse har han været i museumspraktik på Steno Museet. I det følgende deler Mads ud af sine erfaringer fra det første rigtige møde med den museale virkelighed.

Når man har været studerende eller elev det meste af sit liv, kan man godt komme til at spekulere på, hvordan ens teoretiske viden passer ind i den praktiske virkelighed? Efter seks uger på Steno Museet er jeg kommet et stort skridt nærmere svaret.

De fem søjler – teori og praksis

Som studerende får man en udpræget teoretisk viden. For eksempel bygger de danske museer på det, der kaldes de fem søjler. De fem søjler er indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling. Disse fem felter skal alle museer under museumsloven beskæftige sig tilfredsstillende med. Steno Museet er som en del af Aarhus Universitet ikke formelt underlagt museumsloven, men museet følger den ikke desto mindre.

Til min store glæde viste det sig hurtigt i forløbet, at den viden, jeg havde tilegnet mig gennem mit museologistudie, i den grad var relevant for dagligdagen på museet, men dog på en anden måde end jeg havde forventet. Den basisviden, jeg havde fået, var blot blevet en forudsætning for det arbejde, jeg skulle til at udføre.

Museet er gennemsyret af tankegangen om de fem søjler, men ikke som i tekstbøgerne.

I bøgerne behandler man hver del for sig, men på museet hænger de fem dele uløseligt sammen. Den ene er forudsætning for, eller leder til den anden. Indsamlingspolitikken bygger både på forskningsrelevans, bevarelsesværdighed og formidlingsmuligheder. Ting skal identificeres og registreres korrekt, så de kan blive bevaret, og så de senere kan findes igen til formidling og udlån eller være tilgængelige for forskere. Hvis ikke de er identificeret og registreret korrekt, forsvinder de i mængden, og museet kan ikke varetage sine andre opgaver. Det vil sige, at den teoretiske museale viden danner grundlaget for ens arbejde. Denne viden er den tromme, der slår rytmen an, og selve opgaven er alle de andre instrumenter, dem der fokuseres på.

Identifikation og registrering af genstande var netop min opgave på Steno Museet. Jeg skulle se på en samling af gamle fysiske apparater fra den nu nedlagte læreanstalt Skårup Seminarium, se omtale i *Stenomusen* 56. Stedets historie strækker sig over mere end 200 år, og nogle af de genstande, jeg fik mellem hænderne, var da også over 150 år gamle. Selve opgaven med registrering havde jeg både læst om og prøvet gennem min undervisning, men det betød ikke, at det var en disciplin, der på nogen måde var mestret.

Registrering – en vigtig disciplin

Indledningsvis skal en genstand identificeres, for at man kan afgøre, om den overhovedet skal ind i samlingen. Hvis den skal, får den et museumsnummer og tildeles de

Som registrator er ens værktøj i høj grad kataloger, bøger og opslagsværker. Foto: Mads Steiner Nielsen.

rette emnegrupper, så den let kan findes i museets database. Herefter gives den et dækkende navn, den måles, vejes og dateres, og dens fysiske udseende beskrives objektivt. Det skal også noteres, hvem der har lavet den, ligesom det skal registreres, hvordan den er kommet til museet, hvem på museet der har modtaget genstanden, og hvem der har registreret den. Genstandens proveniens, altså dens historie om, hvor, hvordan og af hvem den er blevet brugt, noteres også. Der laves litteraturhenvisninger, hvis man i processen er stødt på informationer, der kunne være relevante senere, og endelig skal genstanden fotograferes og gives en plads i museets magasin. Kort sagt skal alle tilgængelige informationer om en genstand nedfældes.

De fleste dele af denne proces er formalia, men det betyder ikke, at det er let og ligetil. De fleste vil nok blive forbavsede over, hvor svært det kan være at sætte de rette og helt præcise ord på en genstands udseende og få netop de vigtige informationer med og være i stand til at udelade de irrelevante. Men den store udfordring kommer i identifikationen af genstanden, beskrivelsen af hvad den er blevet brugt til og hvordan. Denne del af opgaven kræver nemlig i nogen grad en videnskabshistorisk viden.

Videnskabshistorie – den glemte historie
Som sagt drejede min opgave sig om en samling af fysiske apparater. Disse kunne være alt fra tyve år gamle til århundreder. Dette stiller krav til registratorens vi-

denskabshistoriske og teknologiske viden. Havde man spurgt mig inden forløbet, hvor dybtgående min viden inden for dette felt var, ville jeg nok have svaret, at jeg da vidste et og andet. Jeg skulle dog hurtigt erfare, at min naturfaglige viden i langt højere grad omhandlede det teoretiske og praktiske og ikke historien bagved. Men dette er jeg ikke ene om, for der eksisterer et hul i det danske undervisningssystem, når det kommer til videnskabshistorie.

De naturfaglige fag, herunder fysik, underviser ganske vist i nogen grad i den tidligere praksis af faget. Mange af de fysi-

ske eksperimenter, man udfører i gymnasieskolen, gentager netop de eksperimenter, som de tidlige fysikere udførte, og som har været med til at forme videnskabens udvikling. Men fokus er ikke på den historiske kontekst eller på den udvikling, der har ledt til den moderne fysik. Fokus er derimod på selve forsøgene, hvordan magnetiske feltlinjer påvirker hinanden, og hvor stor en spænding en dynamo rent fysisk kan generere. At man ikke benytter muligheden for at undervise i videnskabshistorie, når man allerede udfører de historiske eksperimenter, er en skam. Mange

Genstandene skal have manilamærker påsat med museumsnummer og navn. Der skal også tages billeder af dem, før de sættes på en plads i magasinet. Foto: Mads Steiner Nielsen.

vil nok mene, at dette er helt, som det skal være, og at formidlingen af videnskabshistorie netop er historiefagets ansvarssområde, og ikke fysikfagets. Dette kan meget vel være tilfældet, men det er en helt anden diskussion.

Historiefaget har dog ikke haft tradition for at undervise i videnskabshistorie. Tidligere var historie nærmest synonymt med krigshistorie eller erobringshistorie, om man vil. Senere er der kommet nye strømninger, der har lagt fokus over på økonomisk historie samt samfunds- og kulturhistorie. Den antropologiske historie er blomstret op. Dette betyder ikke, at den teknologiske udvikling og historie ikke er blevet behandlet, det har bare ikke været videnskabshistorisk. Når man har berettet om udviklingen, har man brugt det til at fortælle om, hvordan teknologien ændrede folks hverdag, og hvordan verden blev et andet sted.

På Aarhus Universitet finder man i dag videnskabshistorien på Institut for Fysik og Astronomi i det, der kaldes Center for Videnskabsstudier, CSS. Det udbyder fag for de særligt interesserede, hvilket ikke gør det til et voldsomt stort center. Alt i alt betød dette for mig, at jeg stod med en opgave inden for et felt, hvor netop Steno Museet er et af knudepunkterne i Danmark.

Identifikation – de mystiske genstande

Mange genstande kan forholdsvis let klassificeres overordnet. Man kan nogenlunde bestemme, om de er brugt inden for elektrostatik, varmelære, atomfysik eller noget helt fjerde. Dette er første skridt på vejen. Herefter vil man for det meste kunne slå apparatet op i et katalog, en lærebog eller

Demonstrationskompas med udskiftelig nål. Foto: Mads Steiner Nielsen.

et opslagsværk, men for mit vedkommende var skridtet før dette at søge kyndig vejledning hos museumsinspektør Hans Buhl. På kun kort tid kunne han – for det meste

Katodestrålerør med fluorescerende mineraler. Foto: Mads Steiner Nielsen.

– fortælle, hvilken funktion de forskellige genstande havde og derved lette mit arbejde betragteligt. Men ingen er alvidende, og af og til vil man støde på genstande, som man ganske enkelt ikke kan identificere uden videre, og så begynder detek-

tivarbejdet i de gamle kataloger. Side op og side ned med gamle fysiske apparater, og for det meste belønnes ens tid. Det er muligt, at man må gennemgå flere tusind sider, før man finder, hvad man leder efter, men når det sker, er man desto

mere tilfreds. Ens opdagelse gør andre i stand til at benytte sig af genstanden og nu med ekstra viden hæftet til den i form af litteraturhenvisninger og uddybende bemærkninger om genstandens funktion.

Et praktikopholds udbytte

Efter kun et kort ophold på Steno Museet har jeg fået et *crash course* i museal praksis. Undervisning på universitetet er rammefast, og på museet bliver disse rigtige rammer sprængt. Her er fleksibilitet, kommunikation og pålidelighed nøgleord. Selvfølgelig er faglighed også vigtig, et *must*, men dette er forventet, en selvfølgelighed. Fagligheden er det fælles grundlag, som alle på museet bygger på. Men der er også en lang række andre værdier på banen. Disse er lige så vigtige. Et praktikforløb som dette giver erfaringer og kundskaber, man ikke kan læse sig til, og har for mit vedkommende givet mig et billede af, hvordan det museale arbejde foregår i virkeligheden. Det har gjort mig bedre rustet til i fremtiden at have min daglige gang på et museum.

Mads Steiner Nielsen

Hygrometeret – eller Regnaults dugpunktinstrument – er fremstillet af den kendte instrumentmager C. Weitzmann. Foto: Mads Steiner Nielsen.